Kielihanke joka paisui kuninkaallisiin mittasuhteisiin

Julkinen kielikeskustelu leimaa ruotsinkielenopetus Suomessa tylsäksi pakkopullaksi. Svenska nu rohkaisee oppilaita käyttämään opittua kieltä yhdistämällä luokkahuoneessa kielenopetuksen, muut kouluaineet ja kulttuurielämykset. Erityisen tärkeää tämä on alueilla, joilla ei muuten kuulla tai puhuta ruotsia.

Svenska nu -verkosto työskentelee paremman ja motivoivamman ruotsinopetuksen puolesta. Verkosto haluaa kannustaa nuoria käyttämään ruotsia sekä osoittaa, että ruotsi ei ole vain hyödyllistä vaan myös hauskaa. Keskeisimpänä toimintamuotonaan Svenska nu välittää ruotsinkielistä nuorisokulttuuria sekä Ruotsista että Suomesta äidinkielenään suomea puhuville koululaisille. Svenska nu tavoittaa ohjelmallaan kymmeniä tuhansia oppilaita, ja yksittäisten oppilaskontaktien määrä lasketaan vuositasolla sadoissa tuhansissa. Svenska nu:n toiminnan kautta suomenkielisille lapsille ja nuorille tarjotaan aitoja kielenkäyttötilanteita ja suoria kontakteja ruotsin kielen kanssa.

Yhteistyössä kieltenopettajien ja ruotsinopettajia kouluttavien yliopistojen kanssa Svenska nu kehittää toisen kotimaisen kielen opetusta usealla eri tavalla. Svenska nu laajentaa koulujen kulttuuritarjontaa kirjailija-, toimittaja- ja musiikkikiertueiden sekä elokuvaesitysten avulla. Oppilaille suunnatun pedagogisen materiaalin avulla kulttuurielämykset tukevat kieltenopetusta. Svenska nu –vierailujen parissa työskennellään luokissa yleensä kolmessa vaiheessa: jo ennen esiintyjän tuloa oppilaat tutustuvat vierailua varten tehtyyn oppimateriaaliin, joka toimitetaan joko painotuotteina tai internetin välityksellä. Itse oppitunnille oppilaat ovat valmistelleet kysymyksiä esiintyjälle, jotta keskustelu pääsisi sujuvasti käyntiin. Oppitunnin jälkeen vierailu arvioidaan, ja työskentelyä oppimateriaalin parissa voidaan jatkaa oman opettajan voimin.

Edellä mainittujen kiertueiden lisäksi Svenska nu kehittää konseptia muiden oppiaineiden sisältöjen ja toisen kotimaisen kielen opetuksen integroimiseksi. Esimerkkejä tästä ovat mediakasvatus Tidningen i skolan -projektin puitteissa, ruuanlaittokurssit ruotsiksi, sarjakuva- ja lyriikkatyöpajat sekä ruotsin kielen oppitunnin pitäminen liikuntatunnin muodossa.

Lukiolaiset tärkein kohderyhmä

Prosessin edetessä Svenska nu:n toiminnan kohderyhmät ovat tarkentuneet. Kauden 2010–2011 aikana ensisijaisena kohderyhmänä ovat lukioiden oppilaat, joita projekti kannustaa valitsemaan ruotsin ylioppilaskirjoituksissa. Heille painotetaan ruotsin kielen hyödyllisyyttä tulevien yliopisto-opintojen ja työelämän kannalta. Kohderyhmä koostuu kolmesta ikäluokasta, joihin kuhunkin kuuluu noin 32 000 oppilasta eli yhteensä noin 100 000 nuorta.

Toissijainen kohderyhmä koostuu kolmesta ryhmästä:

1) Peruskoulun 2-4 luokkien oppilaat (yhteensä noin 100 000 oppilasta). Projekti haluaa kannustaa kuntia tarjoamaan A-ruotsia ja vanhempia valitsemaan A-ruotsin kertomalla sen hyödyllisyydestä tulevien opintojen ja työelämän kannalta.

2) Peruskoulun 7-9 luokkien oppilaat (yhteensä noin 100 000 oppilasta). Keskeisessä asemassa ovat positiiviset kulttuurielämykset ja yhteydet Ruotsiin sekä suora yhteys oppilaan ja ruotsin kielen välillä. Kulttuurielämysten tavoitteena on tukea kielenoppimista ja saada aikaan positiivinen asennemuutos ruotsin kieltä kohtaan.

3) Korkeakouluopiskelijat. Korkea-asteen ohjelmatarjonnassa painopiste on maan- ja kulttuurintuntemuksessa. Ohjelmalla on mahdollisimman suora yhteys työelämässä tarvittaviin taitoihin.

Svenska nu on verkosto-organisaatio

Svenska nu -verkostoa koordinoi Hanasaaren ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus. Aloitteen sen perustamiseksi tekivät useat eri tahot ja organisaatiot, jotka myös käytännössä osallistuvat verkoston toimintaan. Svenska nu käynnistyi vuonna 2007 verkosto-organisaationa.

Svenska nu koostuu hallinnollisesti kolmesta pääosasta: operatiivinen toiminta on keskittynyt Hanasaaren kulttuurikeskuksessa toimivaan Svenska nu –sihteeristöön, jossa työskentelee tällä haavaa neljä henkilöä. Strategista työtä ja operatiivisen työn seurantaa hoitaa Svenska nu –ohjausryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti muutamien viikkojen väliajoin. Svenska nu:n edustuksellista funktiota ja mielipidevaikuttamista varten on kutsuttu koolle Svenska nu –valtuuskunta, joka kokoontuu kerran tai kaksi kertaa vuodessa.

Svenska nu -ohjausryhmässä on edustettuna hankkeen suurimpia rahoittajia ja lähimpiä yhteistyökumppaneita. Ohjausryhmään kuuluvat Hanasaaren kulttuurikeskuksen lisäksi Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto, Opetushallitus, Oulun yliopisto, Suomen ruotsinopettajat ry, Suomen kieltenopettajien liitto, Ruotsin Helsingin-suurlähetystö, Svenska institutet ja Svenska kulturfonden. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii Hanasaaren kulttuurikeskuksen johtaja Gunvor Kronman.

Runsaan kolmivuotisen taipaleensa aikana Svenska nu:n budjetti on moninkertaistunut. Vuonna 2010 Svenska nu:n suuruusluokka on noin 700 000 euroa. Toiminnan nopeaan laajentumiseen on hyvin keskeisesti vaikuttanut hankkeen rahoituspohjan laajuus. Verkoston toimintaa ovat taloudellisesti tukemassa sekä Suomen että Ruotsin valtiot. Molempien valtioiden osallistuminen hankkeen tukemiseen on ollut olennaisen tärkeää toiminnan legitimiteetin kannalta.

Suuriin rahoittajiin kuuluvat myös Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden ja Konstsamfundet, jonka tuesta runsas kolmasosa on korvamerkitty ruotsin kielen ylioppilaskirjoituksissa erinomaisesti menestyneiden abiturienttien palkitsemiseen. Varoja ovat vuodelle 2010 myöntäneet myös Svenska folkskolans vänner sekä useat suomalaiset yritykset. Vuodelle 2011 Svenska nu on saamassa taloudellista tukea myös Pohjoismaiden ministerineuvostosta. Svenska nu toteuttaa tuolloin yhteispohjoismaiseen kielikampanjaan kuuluvan Suomen kansallisen kielikampanjan.

Svenska nu –valtuuskunta koostuu runsaasta neljästäkymmenestä suomalaisesta ja ruotsalaisesta politiikan, elinkeinoelämän, korkeakoulumaailman ja kulttuurielämän vaikuttajasta.

Valtuuskunnan puheenjohtajana toimii entinen pääministeri ja eduskunnan puhemies Paavo Lipponen. Varapuheenjohtajina ovat Ruotsin ympäristöpuolueen johtaja Maria Wetterstrand, professori Kirsti Lonka Helsingin yliopistosta sekä toimittaja Tuomas Enbuske. Valtuuskunnan jäsenet ovat mukana Svenska nu –toiminnassa yksityishenkilöinä, eivätkä työnantajiensa edustajina. Yhdistävä tekijä valtuuskunnan jäsenille on halu ja kyky työskennellä Suomen kielivarannon pitämiseksi laajana.

Valtuuskunta hoitaa Svenska nu -toiminnan edustuksellista osuutta. Yksittäiset valtuuskunnan jäsenet tai valtuuskunta kollektiivina osallistuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen esimerkiksi mielipidekirjoituksin, kirjelmin tai antamalla haastatteluja tiedotusvälineisiin.

Svenska nu testaa uusia opetusmenetelmiä

Sihteeristön, ohjausryhmän ja valtuuskunnan lisäksi Svenska nu -rakenteeseen kuuluu yliopistoryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki Suomen yliopistot, joissa koulutetaan ruotsin kielen opettajia. Ryhmää johtaa Oulun yliopiston pohjoismaisen filologian professori Paula Rossi, joka myös kuuluu Svenska nu –ohjausryhmään. Tavoitteena on, että yliopistot ja Svenska nu hyötyisivät puolin ja toisin toistensa toiminnasta. Parhaillaan on suunnitteilla ja tekeillä useita pro gradu –töitä, joissa tutkitaan Svenska nu –tarjonnan käyttöä oppimisten tukena.

Verkoston työskentelytapoja on kehitetty läheisessä yhteistyössä opettajien ja opettajayhdistysten kanssa vahvan yhteyden luomiseksi koulumaailmaan. Suunnitteluprosessissa on painotettu erityisesti kulttuurimateriaalin pedagogista soveltamista, jotta toiminta voidaan yhdistää muun koulutyön ja opetussuunnitelmien kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Näin verkosto on onnistunut vakauttamaan luottamuksensa opettajien keskuudessa, mikä onkin keskeinen edellytys tavoitteiden toteuttamiseksi.

Svenska nu -verkoston tarkoitus ei ole tarjota olemassa olevia ratkaisuja, vaan innovatiivisesti kokeilla, kehittää ja testata uusia opetus- ja opiskelumetodeja. Tälle työprosessille on ominaista kokeellisuus, mahdollisten virheiden hyväksyminen ja niistä oppiminen jatkuvan työn dokumentoinnin, tulosten ja vaikutusten seuraamisen sekä arvioinnin avulla. Jos esimerkiksi oppilaat kokevat ohjelman kielellisesti liian vaikeaksi, se poistetaan ohjelmasta tai sitä tarjotaan kielitaidoltaan edistyneemmille oppilaille. Suurin sisällöllinen haaste on yläasteikäisten opettaminen, koska on löydettävä sisällöllisesti kiinnostavaa ohjelmaa, jota pystytään esittämään selkokielellä. Oppilaiden kielitaito ja sanavarasto eivät ole yleensä ehtineet vielä karttua, mutta vaatimukset opetuksen sisällön suhteen ovat kuitenkin korkeat.

Kuninkaallista loistoa ruotsintunnilla

Ruotsin kruununprinsessa Victoria ja hänen tuore aviomiehensä prinssi Daniel tekivät valtiovierailun Suomeen marraskuun alkupäivinä. Kruununprinsessa oli esittänyt toiveen, että hän saisi tutustua suomalaisten nuorten elämään vierailunsa aikana. Niinpä vierailuohjelmaan otettiin mukaan käynti lahtelaisessa Tiirismaan lukiossa, jossa pariskunta pääsi seuraamaan ruotsin kielen oppituntia.

Kyseessä ei ollut kuitenkaan tavanomainen oppitunti, vaan Svenska nu –verkoston ruotsin opetuksen tueksi järjestämä tv-kokin vierailu koululuokkaan. Yleisradion Strömsö-ohjelmasta suurelle yleisölle tunnetuksi tullut kokki Michael Björklund piti toiminnallisen ruotsintunnin, jonka tavoitteena oli ennen kaikkea aktivoida oppilaiden suullista kielitaitoa ja luoda elävä kielenkäyttötilanne alueella, jossa ruotsin kielen käyttö arkitilanteissa on harvinaista.

Näin Michael Björklundin Svenska nu -oppitunti yleensä sujuu: Tunnin aluksi Björklund esittelee itsensä sekä toimeksiantajansa Svenska nu:n ja kertoo, mitä tuleman pitää. Oppilaat jaetaan kahteen joukkueeseen, jotka kilpailevat keskenään smoothien valmistuksessa. Raaka-aineet käydään läpi, joukkueet valitsevat itselleen nimet ja kisa alkaa. Voittaja ratkeaa äänestyksellä. Kilpailun jälkeen istahdetaan takaisin paikoilleen keskustelemaan oppilaita kiinnostavista asioista.

Kyseisellä oppitunnilla kiteytyi useita Svenska nu –toiminnan perusperiaatteita. Yhdistetään kieli ja toiminnallisuus. Yhdistetään kieli ja kulttuuri, tällä kertaa ahvenanmaalainen saaristolaiskulttuuri säväytettynä ruotsalaisella hovikulttuurilla. Yhdistetään eri oppiaineita, kuten kotitalous, kuvaamataito, musiikki tai liikunta, kieliopintoihin. Keskitytään kommunikaation sujuvuuteen eikä takerruta oppilaiden mahdollisesti tekemiin virheisiin, jos ne eivät haittaa sanoman ymmärtämistä. Pyritään luomaan koululuokkaan myönteinen, kannustava ja parhaimmillaan hauskakin ilmapiiri, jossa oppilaat uskaltavat käyttää kielitaitoaan. Mediatyöskentelyn kautta pyritään tekemään Svenska nu:n toimintaa tunnetuksi ja ennen kaikkea tuodaan kieltenopiskelua esille myönteisellä tavalla.

Oppilaat arvioivat tarvitsevansa kielitaitoa

Vuosien 2009 ja 2010 aikana on kyselty noin 3000 oppilaalta mielipiteitä Svenska nu:n järjestämästä ohjelmasta. Samalla on tiedusteltu muun muassa oppilaiden aiempia kokemuksia ruotsinkielisistä kultuurielämyksistä ja näkemyksiä ruotsin kielen merkityksestä omalle myöhemmälle elämälle.

Ainoastaan kymmenesosa oppilaista oli sitä mieltä, että Svenska nu:n järjestämä ohjelma oli yleisvaikutelmaltaan surkea tai huono. 60 prosenttia oppilaista puolestaan oli sitä mieltä, että se oli hyvä tai loistava.

Kielen ymmärryksen trendi oli vastaava: 11 prosenttia oppilaista oli sitä mieltä, että esitystä oli vaikeaa seurata kieliongelmien vuoksi. Loput ilmoittivat pystyneensä seuraamaan esitystä.

Yli neljä viidestä vastanneesta oppilaasta oli aiemmin nähnyt ruotsinkielisiä esityksiä korkeintaan muutaman kerran, 17 prosenttia ei koskaan. Kolme neljäsosaa oppilaista sanoi menevänsä katsomaan ruotsinkielisiä näytöksiä uudelleen ”aina kun saa tilaisuuden”, ”mielellään” tai ”ehkä”.

36 prosenttia oppilaista uskoi tarvitsevansa ruotsia työelämässä, 32 prosenttia opinnoissa ja 20 prosenttia vapaa-ajalla. 12 prosenttia arveli, ettei tule tarvitsemaan ruotsin kielen taitoa koulun

jälkeen. Tässä on huomattava, että oppilaat ovat voineet valita vain yhden vaihtoehdon annetuista.

Svenska nu on tehnyt yhteistyötä Opetushallituksen toisen kotimaisen kielen innostamishankkeen, TOKI-hankkeen kanssa. Hankkeeseen osallistuneet koulut käyttivät erilaisia menetelmiä toisen kotimaisen kielen opiskelun stimuloimiseen. Yksi tärkeimmistä virikkeistä oli juuri Svenska na –ohjelman tarjoaminen oppilaille.

TOKI-hankkeesta raportoiva koulutusneuvos Erik Geber kertoi hankkeen loppuseminaarissa (Espoo 8.11.2010), että myönteisiä tuloksia pystyttiin havaitsemaan erityisesti lukiotasolla. Monissa kouluissa osallistuttiin aiempaa enemmän ruotsin ylioppilaskirjoituksiin, ja niistä tuli parempia tuloksia. Yläasteikäisten parissa voitiin todeta, että entistä useammat kokivat kielitaidon hyödylliseksi, mutta samaan aikaan luottamus omaan kielitaitoon jopa aleni. Tämä on jatkossa suuri haaste myös Svenska nu:lle.

Svenska nu:n opetustoimintaa sivutaan myös Helsingin yliopistossa meneillään olevassa Svenska i toppen –tutkimushankkeessa. Maria Green-Vänttinen ja Hanna Lehti-Eklund toteavat (Språkbruk 1/2010, 5) seuraavaa autenttisten kieliympäristöjen myönteisestä vaikutuksesta oppimistuloksiin:

”Projektet Svenska nu som organiseras av Hanaholmen har varit flitigt i bruk eftersom det ger skolorna en möjlighet att få in extra gäster. Verksamheten utanför klassrumemt är värdefull för den ger upplevelser av autentiska språkmöten, i synnerhet på orter där svenskan inte hörs.”

Projektista pysyväksi prosessiksi

Kieltenopetuksen kehittäminen ja asenneilmapiirin muokkaaminen kieltenopiskelua kannustavaan suuntaan edellyttävät hyvin pitkäjänteistä työtä. Nykyisen polarisoituneen kielikeskusteluilmapiirin vallitessa Suomessa tarve ruotsinopintoja motivoiville toimenpiteille on entisestään kasvanut. Vaikka Svenska nu –toiminta on jo varsin mittavaa, sen kysyntä ylittää selvästi Svenska nu:n mahdollisuudet tarjota ohjelmaa kaikille halukkaille.

Edellä mainituista syistä Svenska nu:n strateginen ajattelu pohjautuu siihen, että hanke etabloituu pysyväksi kielikampanjaksi. Toiminnan perustana on kolme pääpilaria, jotka on kuvattu Svenska nu:n Visio 2015 –dokumentissa:

1) Ruotsin kielen oppimistulokset ovat valtakunnallisella tasolla parantuneet
2) Lasten ja nuorten asenteet yhteiskuntamme monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta kohtaan ovat muuttuneet nykyistä myönteisemmäksi
3) Pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia osataan ja halutaan hyödyntää tehokkaasti yhteiskunnan eri aloilla

Vuoden 2009 aikana noin 125 000 suomenkielistä oppilasta ja noin 2000 opettajaa eri puolilla maata on osallistunut Svenska nu -verkoston toimintaan. Suomenkielisille peruskoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille on tarjottu mahdollisuus nähdä ruotsinkielisiä elokuvia ja teatteria sekä ruotsalaisten muusikoiden, kirjailijoiden ja toimittajien esityksiä. Korkeakouluopiskelijoille on

järjestetty seminaareja ja tiedotustilaisuuksia, joissa jaetaan tietoa Ruotsista. Kaikkiaan 49 600 oppilaalla tai opettajalla on ollut suora kontakti toimittajaan, kirjailijaan tai muuhun ruotsalaiseen luennoitsijaan, tai he ovat nähneet ruotsinkielisen teatteriesityksen tai elokuvan.

Kotisivuilla syvennetään ja tavoitellaan uusia kouluja

Jotta myös ne oppilaat, joiden kouluissa ei tehdä Svenska nu –vierailuja, verkoston kotisivuihin panostetaan entistä enemmän. Kotisivut uudistettiin syksyllä 2010. Kesäkuukausia lukuunottamatta verkoston kotisivuilla on vierailtu koulujen lukuvuoden aikana 5000–6000 kertaa kuukaudessa (vrt. vuonna 2008 vastaava luku 2600–3200). Tämän lisäksi Svenska nu –uutiskirjeellä, jota julkaistaan noin kerran kolmessa viikossa, on noin 2300 tilaajaa.

Erityisen usein käytetty opetusmateriaali Svenska nu –verkoston kotisivuilla on ”Ungdomssnack”, pedagoginen materiaali, jonka keskipisteessä ovat ruotsalaiset nuoret ja kommunikatiivinen kompetenssi kieltenopetuksessa Kuukausittain julkaistava ”Sverigebrevet” tarjoaa ajankohtaista tietoa ruotsalaisesta nuorisokulttuurista sekä opettajille ja oppilaille.

Kotisivuilla pyritään myös syventämään Svenska nu:n ajankohtaisia teemapanostuksia. Lukuvuonna 2010-2011 Svenska nu viettää ”Älska nu” –vuotta Ruotsin kuninkaallisten häiden kunniaksi.